DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 15 juni 2000 *

I mål C-237/98 P,

Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH, München (Tyskland), företrätt av professor K.M. Meessen, delgivningsadress: advokatbyrån P. Kinsch, 100, boulevard de la Pétrusse, Luxemburg,

klagande,

angående överklagande av dom meddelad den 28 april 1998 av förstainstansrätten (andra avdelningen) i mål T-184/95, Dorsch Consult mot rådet och kommissionen (REG 1998, s. II-667), i vilket det förs talan om att denna dom skall upphävas samt att de yrkanden som klaganden anfört i första instans skall bifallas,

i vilket de andra parterna är:

Europeiska unionens råd, företrätt av S. Marquardt och A. Tanca, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: Europeiska investeringsbanken,

* Rättegångsspråk: tyska.

direktoratet för rättsfrågor, generaldirektören Alessandro Morbilli, 100, boulevard Konrad Adenauer, Luxemburg,

och

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske chefsrådgivaren A. Rosas, och juridiske rådgivaren J. Sack, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: rättstjänsten, Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av ordföranden på första avdelningen L. Sevón, tillförordnad ordförande på femte avdelningen, samt domarna P.J.G. Kapteyn (referent), P. Jann, H. Ragnemalm och M. Wathelet,

generaladvokat: A. La Pergola,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören D. Louterman-Hubeau,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att parterna har avgivit muntliga yttranden vid förhandlingen den 14 oktober 1999,

och efter att den 14 december 1999 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH har genom ansökan, som inkom till domstolens kansli den 6 juli 1998, med stöd av artikel 49 i domstolens stadga, överklagat förstainstansrättens dom av den 28 april 1998 i mål T-184/95, Dorsch Consult mot rådet och kommissionen (REG 1998, s. II-667, nedan kallad den överklagade domen), i vilken förstainstansrätten avslog bolagets yrkande om skadestånd för den skada som klaganden påstår sig ha lidit på grund av antagandet av rådets förordning (EEG) nr 2340/90 av den 8 augusti 1990 om hinder mot gemenskapens handel vad beträffar Irak och Kuwait (EGT L 213, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 16, s. 66).

Bakgrund och förfarande vid förstainstansrätten

2 De faktiska och rättsliga omständigheter som ligger bakom överklagandet redogörs det i den överklagade domen för enligt följande:

"2 Den 30 januari 1975 ingick bolaget ett avtal med Ministry of Works and Housing i Republiken Irak (nedan kallat det irakiska ministeriet) om att tillhandahålla tjänster avseende organisationen och uppföljningen av byggandet av den irakiska motorvägen nr 1. Detta avtal, som ingicks för en kortaste tid om sex år, förlängdes sedan vid upprepade tillfällen, då det var

nödvändigt för utförandet och uppföljningen av de ovannämnda arbetena. I artikel x i avtalet föreskrevs bland annat att om det skulle uppstå skillnader i tolkningen av avtalets bestämmelser eller om de skyldigheter som följde därav inte skulle uppfyllas, skulle avtalsparterna försöka att i samförstånd finna en godtagbar lösning (artikel X.1). För det fall skillnaderna bestod skulle meningsskiljaktigheten lösas inför Planning Board vars avgörande skulle vara slutligt och tvingande. Emellertid skulle inte något beslut som fattats i samband med avtalet kunna hindra att avtalsparterna även förde sin tvist inför behörig irakisk domstol (artikel X.2).

3 Det framgår av handlingarna i målet att de utestående fordringar som bolaget vid början av år 1990 hade på de irakiska myndigheterna till följd av tjänster som utförts enligt det ovannämnda avtalet, bekräftades i två skrivelser av den 5 och den 6 februari 1990 från det irakiska ministeriet till den irakiska banken Rafidian Bank, varigenom banken fick i uppdrag att till bolagets konto överföra de belopp som motsvarade bolagets fordringar.

4 Den 2 augusti 1990 antog Förenta nationernas säkerhetsråd resolution nr 660 (1990) där det fastslog att den internationella freden och säkerheten brutits till följd av Iraks invasion av Kuwait och fordrade att de irakiska trupperna omedelbart och förutsättningslöst skulle dra sig tillbaka från Kuwaits territorium.

5 Den 6 augusti 1990 antog Förenta nationernas säkerhetsråd resolution nr 661 (1990) där det beslutade upprätta ett handelsembargo mot Irak och Kuwait och förklarade sig 'medveten om sitt ansvar enligt Förenta nationernas stadga vad beträffar upprätthållandet av internationell fred och säkerhet' och konstaterade att Republiken Irak (nedan kallad Irak) inte hade iakttagit resolution nr 660 (1990).

6 Den 8 augusti 1990 antog Förenta nationernas säkerhetsråd [skall vara 'rådet', övers. anm], som hänvisade till 'den allvarliga situation [som följde] av Iraks invasion av Kuwait' och till Förenta nationernas säkerhetsråds resolution nr 661 (1990), på förslag från kommissionen förordning nr 2340/90...

7 Enligt artikel 1 i förordning nr 2340/90 är det från och med den 7 augusti 1990 förbjudet att till gemenskapen införa varor som har ursprung i eller kommer från Irak eller Kuwait och att till dessa länder exportera varor som har ursprung i eller kommer från gemenskapen. Enligt artikel 2 i samma förordning är från och med den 7 augusti 1990 följande förbjudet: a) all verksamhet och alla affärstransaktioner, däribland all verksamhet som har samband med affärer som redan ingåtts eller delvis genomförts, som har till syfte eller verkan att främja exporten av handelsvaror eller varor som har sitt ursprung i eller kommer från Irak eller Kuwait, b) försäljning eller leverans av alla varor och produkter oavsett ursprung och varifrån de kommer till fysiska eller juridiska personer i Irak eller Kuwait eller till andra fysiska eller juridiska personer när det sker i kommersiellt syfte för verksamhet som bedrivs i eller från Iraks eller Kuwaits territorium, och c) all verksamhet som har till syfte eller verkan att främja sådan försäljning eller leverans.

8 Det framgår av handlingarna i målet att 'Republiken Iraks högsta revolutionsråd' den 16 september 1990 under åberopande av 'vissa regeringars godtyckliga beslut' med retroaktiv verkan den 6 augusti 1990 antog lag nr 57 om skydd för egendom, irakiska intressen och rättigheter inom och utom Irak (nedan kallad lag nr 57). Genom artikel 7 i denna lag frystes all egendom och alla tillgångar samt de intäkter dessa gav, som innehades av de regeringar, företag, bolag och banker i stater som hade antagit de så kallade godtyckliga besluten mot Irak.

9 Då bolaget inte hade mottagit betalning från de irakiska myndigheterna för den fordran som bekräftats i de ovannämnda skrivelserna från det irakiska ministeriet den 5 och den 6 februari 1990 (se ovan punkt 3), vände sig bolaget genom skrivelser av den 4 augusti 1995 till rådet och kommissionen och begärde att de skulle ersätta den skada som bolaget lidit med anledning

av att fordringarna inte längre kunde drivas in till följd av lag nr 57, eftersom denna lag antagits som motåtgärd till gemenskapens antagande av förordning nr 2340/90. I dessa skrivelser gjorde bolaget gällande att gemenskapslagstiftaren var skyldig att ersätta de näringsidkare som drabbades av upprättandet av embargot mot Irak och att underlåtenhet att göra så medförde att gemenskapen ådrog sig skadeståndsansvar enligt artikel 215 andra stycket i EG-fördraget. Bolaget har tillagt att det som säkerhetsåtgärd hade låtit registrera sina fordringar på Irak vid United Nations Iraq Claims Compensation Commission.

10 Rådet beslutade genom skrivelse av den 20 september 1995 att inte bifalla bolagets begäran om skadestånd.

11 Under dessa omständigheter väckte bolaget talan genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 6 oktober 1995."

3 I sitt överklagande har klaganden hävdat att eftersom lag nr 57 antagits till följd av antagandet av förordning nr 2340/90 i vilken ett handelsembargo mot Irak upprättades, är gemenskapen skyldig att ersätta klaganden för den skada som orsakats denne på grund av de irakiska myndigheternas vägran att betala sina skulder gentemot klaganden. Klaganden har gjort gällande att gemenskapen i första hand är ansvarig på grund av principen om gemenskapens ansvar för en lagenlig rättsakt som lett till ett sådant ingrepp i enskildas förmögenhetsrättsliga intressen som är jämförbart med expropriation. I andra hand har klaganden gjort gällande att gemenskapen är ansvarig på grund av principen om ansvar för rättsstridiga rättsakter. Klaganden har i förevarande fall åberopat som rättsstridighet att gemenskapslagstiftaren, då nämnda förordning antogs, underlåtit att föreskriva ett förfarande för ersättning av skador som förordningen kunde komma att orsaka berörda aktörer.

Den överklagade domen

4 Genom den överklagade domen ogillade förstainstansrätten talan i sin helhet.

5 Inledningsvis erinrade förstainstansrätten, i punkt 59 i den överklagade domen, om att gemenskapens utomobligatoriska skadeståndsansvar för en rättsstridig eller lagenlig rättsakt under alla omständigheter förutsätter att det kan fastställas att den skada som bolaget påstår sig ha lidit verkligen föreligger samt att det finns ett orsakssamband mellan skadan och nämnda rättsakt. Dessutom konstaterade förstainstansrätten att för att gemenskapens skadeståndsansvar för en lagenlig rättsakt skall inträda — om en sådan princip skulle anses föreligga i gemenskapsrätten — krävs det i alla händelser av rättspraxis på området att det föreligger en ovanlig och särskild skada.

6 Följaktligen prövade förstainstansrätten i punkterna 67—70, för det första huruvida det förelåg en faktisk och säker skada i den mening som avses i rättspraxis på området, och erinrade om att det ankommer på klaganden att inför gemenskapsdomstolarna förebringa bevisning för att den skada den påstår sig ha lidit verkligen föreligger.

7 Till följd av denna prövning drog förstainstansrätten i punkt 68 slutsatsen att bolaget inte kunnat visa att det lidit en faktisk och säker skada i den mening som avses i rättspraxis på området.

8 För det andra fastställde förstainstansrätten i punkt 69 att, även om det antas att den skada som bolaget åberopat skulle kunna anses vara "faktisk och säker",

gemenskapens ansvar för en lagenlig rättsakt endast inträder om det föreligger ett direkt orsakssamband mellan förordning nr 2340/90 och skadan.

9 Förstainstansrätten ansåg härvid att den åberopade skadan inte kan tillskrivas antagandet av förordning nr 2340/90 utan Förenta nationernas säkerhetsråds resolution nr 661 (1990), vilken föreskrev embargot mot Irak. Förstainstansrätten bedömde härvid att bolaget inte visat att det förelåg ett direkt orsakssamband mellan den åberopade skadan och antagandet av förordning nr 2340/90.

10 För det tredje ansåg förstainstansrätten, i punkt 75, att det även skulle prövas huruvida skadan, för det fall förutsättningarna för att en skada skulle anses föreligga och ett direkt orsakssamband vore för handen, kunde anses vara särskild och ovanlig i den mening som avses i den rättspraxis som åberopats avseende gemenskapens ansvar för en lagenlig rättsakt.

11 I punkterna 82—85 ansåg förstainstansrätten att bolaget inte kunde anses ingå i en grupp näringsidkare vars förmögenhetsrättsliga intressen påverkats på ett sätt som särskiljer dem från varje annan näringsidkare vars fordringar blivit omöjliga att driva in till följd av upprättandet av gemenskapens embargo. Bolaget kan således inte påstå sig ha lidit en särskild skada eller ha gjort en speciell uppoffring. Dessutom måste Irak ha ansetts som ett "högriskland" långt före invasionen av Kuwait. Den skada som klaganden åberopat kan därför inte anses överskrida gränserna för de ekonomiska risker som hänger samman med verksamheten i den berörda sektorn.

12 Förstainstansrätten drog därför i punkt 89 slutsatsen att bolagets skadeståndsyrkande, som grundats på principen om gemenskapens utomobligatoriska skadeståndsansvar för en "lagenlig" rättsakt, inte kunde vinna bifall.

13 Det följer av punkt 90 i den överklagade domen att bolaget i andra hand avsåg att åberopa gemenskapens skadeståndsansvar för en "rättsstridig" rättsakt för det fall förstainstansrätten skulle fastslå att bolaget inte hade rätt till en ersättning som motsvarar försäljningsvärdet av dess fordringar, utan endast hade rätt till en schablonmässig ersättning för den skada som bolaget lidit. Härvid hävdade klaganden att villkoret för att gemenskapen skall ådra sig skadeståndsansvar, nämligen att det föreligger en rättsstridig rättsakt, var uppfyllt i detta fall och att rättsstridigheten bestod just i åsidosättandet av skyldigheten att ersätta eller att föreskriva ersättning till dem som utan egen förskyllan ser sina förmögenhetsrättigheter beskurna, vilket är en grundläggande rättsprincip.

14 Härvid ansåg förstainstansrätten, i punkterna 98 och 99, att det framgick av prövningen av huvudyrkandet att bolaget inte kunde göra gällande någon som helst rätt till ersättning, eftersom det bland annat inte kunnat visa att det lidit en faktisk och säker skada.

15 I punkterna 99 och 100 fastslog förstainstansrätten därför att inte heller bolagets andrahandsyrkande, under dessa omständigheter, kunde vinna bifall, oavsett vilken relevans den skillnad kunde ha som bolaget fastslagit mellan en eventuell rätt till ersättning som motsvarar försäljningsvärdet av dess fordringar och en eventuell rätt till en schablonmässig ersättning, samt att de två yrkandena om skadestånd avsåg samma skada.

Överklagandet

16 Till stöd för överklagandet har klaganden åberopat arton grunder, vilka kan sammanfattas enligt följande:

— förekomst av en faktisk och säker skada (första till tredje grunderna),

— förekomst av ett direkt och förutsebart orsakssamband (fjärde till sjätte grunderna),

— förekomst av en ovanlig och särskild skada (sjunde till sextonde grunderna),

— rätt till ersättning för en skada som orsakats av en lagenlig rättsakt (sjuttonde grunden),

— rätt till ersättning för en skada som orsakats av gemenskapslagstiftarens underlåtelse att använda sitt utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av skadeståndets storlek. Denna grund har anförts i andra hand, (artonde grunden).

Inledande anmärkningar

17 Det skall inledningsvis konstateras att förstainstansrätten på ett korrekt sätt i punkt 59 i den överklagade domen noterade att det följer av domstolens fasta rättspraxis att gemenskapens utomobligatoriska skadeståndsansvar för en rättsstridig eller lagenlig rättsakt, under alla omständigheter förutsätter att det kan fastställas att den påstådda skadan verkligen föreligger, samt att det finns ett orsakssamband mellan skadan och rättsakten (se domstolens domar av den 29 september 1982 i mål 26/81, Oleifici Mediterranei mot Europeiska ekonomiska gemenskaperna, REG 1982, s. 3057, punkt 16, samt av den 7 maj 1992 i de förenade målen C-258/90 och C-259/90, Pesquerias De Bermeo och Naviera Laida mot kommissionen (REG 1992, s. I-2901, punkt 42).

18 Förstainstansrätten har vidare korrekt konstaterat att det följer av rättspraxis på området att det för det fall principen om gemenskapens skadeståndsansvar för en lagenlig rättsakt erkänns i gemenskapsrätten, förutsätts att det föreligger en "ovanlig" och "särskild" skada för att ett sådant ansvar skall inträda (se domstolens domar av den 13 juni 1972 i de förenade målen 9/71 och 11/71, Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit et Grands Moulins de Paris mot kommissionen, REG 1972, s. 391, punkterna 45 och 46, samt av den 6 december 1984 i mål 59/83, Biovilac mot Europeiska ekonomiska gemenskapen, REG 1984, s. 4057, punkt 28; svensk specialutgåva, volym 79, s. 701).

19 Härav följer att gemenskapen är utomobligatoriskt skadeståndsansvarig för en, som i förevarande fall, "lagenlig" rättsakt endast då samtliga tre villkor, om vilka erinrats i de två föregående punkterna, är uppfyllda, det vill säga att den påstådda skadan faktiskt föreligger, att det finns orsakssamband mellan skadan och den rättsakt som gemenskapsinstitutionerna kritiseras för samt att skadan är av ovanlig och särskild karaktär.

Angående förekomsten av en faktisk och säker skada

20 Som första grund har klaganden åberopat att förstainstansrätten gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att, i punkt 68 i den överklagade domen, fastställa att bolaget inte kunnat visa att det lidit en faktisk och säker skada i den mening som avses i rättspraxis i ämnet.

21 I detta avseende har klaganden hävdat att förstainstansrätten gjort en feltolkning av uttrycket "omöjlighet att indriva", som klaganden använt i sin ansökan. Klaganden har aldrig påstått att dess fordringar mot Irak juridiskt sett upphört att existera, utan har i stället hävdat att dessa fordringar just då, det vill säga endast tillfälligtvis, var omöjliga att driva in och således utgör en skada i den mening som avses i domstolens rättspraxis. Enligt klaganden har förstain-

stansrätten emellertid felaktigt ansett att en sådan skada endast kan orsakas av ett slutligt avslag på en anmodan om att betala bolagets fordringar.

22 Rådet och kommissionen har i huvudsak gjort gällande att klaganden inte klargjort på vilket sätt förstainstansrätten felaktigt skulle ha tillämpat de villkor angående utomobligatoriskt skadeståndsansvar som fastställts i rättspraxis. Vad gäller uttrycket "omöjlighet att indriva" avseende klagandens fordringar gentemot de irakiska myndigheterna, anser rådet att det inte rör sig om något juridiskt begrepp.

23 Inledningsvis kan konstateras att förstainstansrätten korrekt erinrat om att det ankommer på klaganden att inför gemenskapsdomstolarna förebringa bevisning för att den skada den påstår sig ha lidit verkligen föreligger (se domar av den 21 maj 1976 i mål 26/74, Roquette Frères mot kommissionen, REG 1976, s. 677, punkt 24, samt av den 16 september 1997 i mål C-362/95 P, Blackspur DIY m.fl. mot rådet och kommissionen, REG 1997, s. I-4775, punkt 31).

24 Det skall sedan erinras om att förstainstansrätten i punkt 61 i den överklagade domen, fastslagit att "även om det i förevarande fall är ostridigt mellan parterna att bolagets fordringar ännu inte är betalda, är det inte desto mindre så, att bolaget inte har förebringat bevisning av sådan beskaffenhet att det i rättsligt hänseende framgår att det fått ett slutligt avslag från de irakiska myndigheterna på begäran om att dessa skulle betala sina skulder, vilket motiverats av antagandet av förordning nr 2340/90. Bolaget har inte visat att det verkligen har kontaktat, eller åtminstone försökt kontakta, antingen de berörda irakiska statliga myndigheterna eller Rafidian Bank för att klargöra varför det överföringsuppdrag beträffande dess skulder som det irakiska ministeriet ingav till Rafidian Bank genom skrivelser av den 5 och den 6 februari 1990 ännu inte hade verkställts."

25 Slutligen är det viktigt att notera att en faktisk och säker skada inte kan beaktas av gemenskapsdomstolarna på ett abstrakt sätt utan måste prövas i förhållande till de exakta faktiska omständigheter som utmärker varje fall som domstolen har att bedöma.

26 Om, som i förevarande fall, klaganden påstår sig ha lidit en faktisk och säker skada på grund av att dennes fordringar blivit tillfälligt omöjliga att driva in till följd av antagandet av en gemenskapsrättsakt, är den omständigheten att dessa fordringar ännu inte betalts på dagen för skadeståndsyrkandet, inte tillräcklig som bevis för att dessa fordringar blivit omöjliga att driva in, eller för slutsatsen att en faktisk och säker skada föreligger i den mening som avses i rättspraxis på området.

27 Det åligger härvidlag klaganden att åtminstone bevisa att den använt alla möjligheter och uttömt samtliga rättsmedel som är möjliga att använda för att driva in sina fordringar.

28 Det är på detta sätt punkt 61 i den överklagade domen skall tolkas. I nämnda punkt fastställde förstainstansrätten att bolaget inte har förebringat bevisning av sådan beskaffenhet att det i rättsligt hänseende framgår att det fått ett slutligt avslag från de irakiska myndigheterna på sin begäran om att dessa skulle betala sina skulder.

29 Under dessa omständigheter har förstainstansrätten genom sitt fastställande inte gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning.

30 Följaktligen kan talan inte vinna bifall på den första grunden.

31 Som andra grund har klaganden gjort gällande att förstainstansrätten grundat fastställandet i punkt 68 i den överklagade domen, enligt vilken bolaget inte skulle ha visat att det lidit en faktisk och säker skada, på en motivering som dels inte är relevant, dels utgör en felaktig rättsuppfattning, dels ur rättslig synvinkel förvanskar de faktiska omständigheter som följer av handlingarna i målet.

32 Rådet och kommissionen har i huvudsak gjort gällande att klaganden särskilt ifrågasätter förstainstansrättens bedömning vad gäller den faktiska och säkra skadan. De anser emellertid att klaganden i sitt överklagande inte tydligt klargjort på vilket sätt förstainstansrätten gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning. Enligt rådet och kommissionen måste klagandens argumentation anses som ett försök att få domstolen att göra en ny bevisvärdering.

33 Det skall konstateras att så vitt klaganden i denna andra grund åberopar att domens motivering är irrelevant eller rättsligt felaktig vad gäller förekomsten av en verklig och säker skada, skall denna grund ogillas av samma skäl som den första grunden.

34 Vidare skall påpekas att denna grund innehåller andra invändningar än dem som ogillades i den första grunden, och att de leder till ett ifrågasättande av de faktiska omständigheterna såsom de konstaterats och bedömts av förstainstansrätten.

35 Det framgår emellertid av fast rättspraxis att förstainstansrätten dels är ensam behörig att fastställa de faktiska omständigheterna, utom då det av handlingarna i målet framgår att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga, dels är ensam behörig att bedöma dessa faktiska omständigheter. Bedömningen av de

faktiska omständigheterna utgör därför inte en rättsfråga som domstolen kan pröva i sig, utom då den bevisning som framlagts vid rätten har missuppfattats (se dom av den 11 februari 1999 i mål C-390/95 P, Antillean Rice Mills m.fl. mot kommissionen, REG 1999, s. I-769, punkt 29).

36 Således är det endast då klaganden gjort gällande att förstainstansrätten gjort en bedömning som är materiellt oriktig, vilket följer av handlingarna i målet, eller att förstainstansrätten missuppfattat bevisningen, som en invändning avseende de faktiska omständigheterna och deras bedömning i den överklagade domen kan tas upp till prövning.

37 Klaganden har hävdat att så är fallet först och främst vad gäller förstainstansrättens konstaterande i punkt 61 i den överklagade domen, enligt vilket bolaget inte visat att det verkligen har kontaktat, eller åtminstone försökt kontakta, antingen de berörda irakiska statliga myndigheterna eller Rafidian Bank för att klargöra varför det överföringsuppdrag som getts banken ännu inte hade verkställts. Detta konstaterande motsägs av förstainstansrättens andra konstateranden, samt av handlingarna i målet.

38 Härvid kan konstateras att det följer av punkt 62 i den överklagade domen att bolaget medgett att det inte haft någon skriftväxling med de irakiska myndigheterna. Det följer vidare av punkt 65 att klaganden, som svar på att förstainstansrätten, som en åtgärd för processledning, uppmanat bolaget att förtydliga i vad mån bolaget vidtagit nödvändiga åtgärder till följd av upphävandet av lag nr 57 för att erhålla betalning av sina fordringar, nöjt sig med att förklara att denna lag inte kunde anses vara orsak till de irakiska myndigheternas vägran att betala.

39 Detta argument kan inte godtas.

40 Klaganden har därefter gjort gällande att förstainstansrättens konstaterande i punkt 66 i den överklagade domen, enligt vilket bolaget inte ens försökt tillgripa de medel som stadgas i avtalet i detta avseende, på intet sätt framgår av handlingarna i målet.

41 Det kan härvid konstateras att det framgår av handlingarna i målet att klaganden dels lagt fram handlingar för att styrka förekomsten av sådana rättsmedel, dels nöjt sig med att ange att bolaget bett en lokal tjänsteman att "samla ihop och skicka hemligstämplade rapporter, även efter det att embargot upphört, i syfte att överföringsuppdragen helt skulle fullgöras". Klaganden har dessutom medgivit i sitt överklagande att detta konstaterande av förstainstansrätten är sakligt korrekt.

42 Således kan domstolen inte godta det argumentet att förstainstansrätten skulle gjort ett materiellt felaktigt konstaterande när den ansåg att de rättsmedel som stadgas i avtalet inte uttömts.

43 Slutligen har klaganden ifrågasatt den bedömning som förstainstansrätten gjort i punkt 66 i den överklagade domen, enligt vilken rådets förordning (EEG) nr 3155/90 av den 29 oktober 1990 om utvidgning och ändring av förordning (EEG) nr 2340/90 (EGT L 304, s. 1; svensk specialutgåva, område 4, volym 16, s. 116) inte hindrat bolaget från att befullmäktiga och således betala arvode till irakiska advokater. Härvid har klaganden i huvudsak gjort gällande att utbetalning av ersättning till irakiska advokater skulle ha inneburit att den irakiska ekonomin gynnades, vilket förbjuds i förordning nr 3155/90.

44 Vad gäller detta argument skall för det första erinras om att förstainstansrätten i punkt 66 i den överklagade domen konstaterat att "det således inte kan uteslutas att det med hänsyn till den inhemska situationen i Irak efter gulfkrigets slut är svårt för utländska företag att anlita irakiska advokater för att lösa de problem de har med irakiska myndigheter. Trots detta följer dessa svårigheter, i motsats till vad bolaget har gjort gällande, inte av förordning nr 3155/90, eftersom det

genom denna endast infördes ett förbud mot att i gemenskapen eller från dess territorium tillhandahålla tjänster till fysiska personer i Irak eller till företag som är registrerade i Irak och inte tillhandahållandet av tjänster i Irak till tredje man av fysiska eller juridiska personer med hemvist eller säte i Irak."

45 För det andra skall påpekas att klaganden i sitt överklagande inte åberopat något argument som styrker att det påstått materiellt felaktiga konstaterandet som förstainstansrätten gjort i punkt 66 i den överklagade domen, följer av de handlingar som rätten haft att ta ställning till. Härav följer att talan inte heller kan vinna bifall på den grunden att förstainstansrätten skulle ha gjort en materiellt felaktig bedömning av räckvidden av förordning nr 3155/90.

46 Således kan förstainstansrätten inte anses ha gjort några materiellt felaktiga konstateranden, där felaktigheten följt av handlingarna i målet. Inte heller kan förstainstansrätten anses ha missuppfattat den framlagda bevisningen.

47 Av det ovan anförda följer att i den del överklagandet kan prövas på den andra grunden skall det således lämnas utan bifall.

48 Som tredje grund har klaganden åberopat att förstainstansrätten inte försökt skingra den osäkerhet som rätten själv konstaterat vad gäller de faktiska förhållandena, eftersom rätten varken beaktat eller diskuterat, och i vissa fall inte ens omnämnt, de relevanta bevis som klaganden lagt fram. Härav följer enligt klaganden att grundläggande bevisregler har åsidosatts samt i varje fall att motiveringen är bristfällig. Klaganden har följaktligen yrkat att den överklagade domen skall upphävas och återförvisas till förstainstansrätten för prövning av nya bevis.

49 Det skall påpekas att klaganden, genom att i denna tredje grund ge uttryck för meningsskiljaktigheter vad gäller förstainstansrättens bevisvärdering i vissa avseenden, försöker uppnå att förstainstansrätten, sedan den överklagade domen först upphävts, skall göra en ny bevisprövning.

50 Enligt fast rättspraxis är det förstainstansrätten som ensam skall bedöma vilket värde som bevisningen i målet skall tillmätas (se dom av den 1 juni 1994 i mål C-136/92 P, kommissionen mot Brazzelli Lualdi m.fl., REG 1994, s. I-1981, punkt 66, samt dom i det ovannämnda målet Blackspur DIY m.fl. mot rådet och kommissionen, punkt 29).

51 Såsom generaladvokaten påpekat i punkt 11 i sitt förslag till avgörande, kan förstainstansrätten emellertid, med undantag för skyldigheten att respektera allmänna principer och processrättsliga regler för bevisbördan och bevisningen samt att inte felbedöma bevis, inte anses skyldig att uttryckligen motivera den värdering som görs av varje bevis, särskilt om rätten anser att beviset i fråga är utan intresse eller saknar relevans för tvistens utgång.

52 Av det ovan anförda följer att den tredje grunden skall avvisas och att talan således inte kan vinna bifall på någon av de tre grunder, under vilka det påståtts att klaganden lidit en faktisk och säker skada.

53 Såsom fastställts i punkt 19 i förevarande dom är gemenskapen utomobligatoriskt skadeståndsansvarig för en, som i förevarande fall, lagenlig rättsakt endast om tre kumulativa villkor är uppfyllda, nämligen att den påstådda skadan faktiskt föreligger, att det finns ett orsakssamband mellan skadan och den rättsakt som gemenskapsinstitutionerna kritiseras för samt att skadan är av ovanlig och särskild karaktär.

54 Dessa villkors kumulativa karaktär medför att då ett av dessa villkor inte är uppfyllt, är gemenskapen inte utomobligatoriskt skadeståndsansvarig för en lagenlig rättsakt från en av dess institutioner. I förevarande fall följer av allt som ovan anförts att överklagandet skall ogillas utan att den fjärde till och med den sjuttonde grunden som åberopats i talan behöver tas upp till prövning.

Angående gemenskapslagstiftarens underlåtelse att använda sitt utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av skadeståndets storlek

55 Som artonde grund har klaganden i andra hand åberopat att den tes som förstainstansrätten framlagt i punkt 99 i den överklagade domen grundas på en felaktig rättstillämpning. Klaganden har gjort gällande att enligt handlingarna i målet har den inte åberopat ett andrahandsyrkande, utan nöjt sig med att stödja sitt yrkande om skadestånd på en ytterligare motivering. I motsats till vad förstainstansrätten fastställt, anser sig klaganden åtminstone ha rätt till ersättning på grund av en lagenlig rättsakt, eftersom gemenskapslagstiftaren underlåtit att utnyttja sitt utrymme för skönsmässig bedömning för att i rättsakten fastställa skadeståndets belopp.

56 Härvid kan konstateras att även om gemenskapslagstiftaren enligt gemenskapsrätten vore skyldig att, såsom klaganden påstått, utöva sin rätt till skönsmässig bedömning för att fastställa skadeståndets belopp måste klaganden åtminstone påvisa att den lidit en faktisk och säker skada.

57 Eftersom talan följaktligen inte vunnit bifall på någon av de grunder som anförts till stöd för att en faktisk och säker skada föreligger, kan förstainstansrätten inte anses ha gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att fastslå att

bolaget inte kan göra gällande någon som helst rätt till skadestånd, i synnerhet som det inte kunnat visa att det lidit en faktisk och säker skada. Således kan talan inte heller vinna bifall på den artonde grunden.

58 Härav följer att överklagandet skall ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

59 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 118 gjorts tillämplig i mål om överklagande, skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Rådet har yrkat att klaganden, som har tappat målet, skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Klaganden skall därför ersätta rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

följande dom:

1) **Överklagandet ogillas.**

2) **Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH skall ersätta rättegångskostnaderna.**

Sevón Kapteyn Jann

Ragnemalm Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 15 juni 2000.

R. Grass D.A.O. Edward

Justitiesekreterare Ordförande på femte avdelningen